

พื้นที่พลเมืองภายใต้การปิดล้อมในประเทศไทย

การละเมิดเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ การฟ้องปิดปาก (SLAPP) และการโจมตีนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

บทประเมินโดยสังเขปว่าด้วยการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3

พื้นที่พลเมืองในประเทศไทยยังคงถูกจำกัดอย่างรุนแรง จากการที่รัฐยังคงเอาผิดอาญากับการแสดงออกทางการเมืองและการชุมนุมโดยสงบ กระบวนการพิจารณาคดีและการคุมขังที่ยืดเยื้อ และการใช้การฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อปิดกั้นการมีส่วนร่วมของสาธารณะ (SLAPP) เป็นอาวุธต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักข่าว ผู้นำชุมชน และผู้ที่ออกมาพูดในประเด็นสาธารณะ ในเดือนพฤษภาคม 2569 มีรายงานว่าประเทศไทยมีจำนวนคดี SLAPP ที่ถูกฟ้องต่อปีสูงที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน เด็กและเยาวชนยังคงเสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีและถูกจำกัดสิทธิเป็นพิเศษ เมื่อใช้สิทธิในการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ

ในการทบทวนรอบที่ 3 ประเทศไทยได้รับข้อเสนอแนะ 39 ข้อที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพื้นที่พลเมืองในเอกสารข้อมูลฉบับนี้ โดยรับไว้พิจารณา 17 ข้อ และรับทราบ 22 ข้อ ในคำชี้แจงขั้นสุดท้าย ประเทศไทยรับไว้พิจารณา 11 จาก 18 ข้อที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออก และ 8 จาก 16 ข้อที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ส่วนข้อเสนอแนะทั้ง 12 ข้อเกี่ยวกับมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ประเทศไทยรับทราบทั้งหมด แต่รับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะของเบลเยียมให้ตรากฎหมายคุ้มครองการฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อปิดกั้นการมีส่วนร่วมของสาธารณะ (SLAPP) นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะยังครอบคลุมพื้นที่ของภาคประชาสังคม การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และการสอบสวนการคุกคามและการโจมตีนักปกป้องสิทธิมนุษยชน พันธกรณีเหล่านี้ยังไม่ได้แปรเป็นการคุ้มครองที่มีประสิทธิผล กฎหมายที่มีลักษณะจำกัดสิทธิยังคงถูกนำมาใช้กับกิจกรรมทางพลเมืองและการเมืองโดยสงบ ขณะที่มาตรการคุ้มครองจากการฟ้องคดีโดยมิชอบยังคงแคบและไม่มีประสิทธิผล

293
คนถูกแจ้งข้อหาตามมาตรา 112
รวม **322** คดี
18 กรกฎาคม 2563 - 31 สิงหาคม 2569

20+
ผู้เยาว์ถูกแจ้งข้อหา
อายุน้อยที่สุด **14 ปี**

อันดับ 1 ในอาเซียน
ด้านจำนวนคดี SLAPP ที่ถูกฟ้องต่อปี
ข้อมูล ณ พฤษภาคม 2569

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

ความท้าทายที่ 1: การใช้กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ยุยงปลุกปั่น ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และหมิ่นประมาทเป็นอาวุธเพื่อปิดปากการแสดงออกทางการเมือง

รัฐบาลไทยยังคงใช้กฎหมายที่มีลักษณะปราบปรามหลายฉบับเป็นอาวุธเพื่อเอาผิดอาญากับการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งเป็นการละเมิดข้อ 19 ของ ICCPR และความเห็นทั่วไปฉบับที่ 34 อย่างชัดเจน ข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 ที่เรียกร้องให้ทบทวน แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายเหล่านี้ ไม่มีข้อใดได้รับการปฏิบัติ กฎหมายเหล่านี้กลับถูกนำมาใช้กับบุคคลกลุ่มที่กว้างขึ้น รวมถึงผู้เยาว์ ตั้งแต่ปี 2563

การเรียกร้องให้ปฏิรูปมาตรา 112 กลับนำไปสู่โทษจำคุก เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2569 **พิมพ์สิริ เพชรน้ำรอบ (มุก)** ถูกพิพากษาจำคุกสองปีแปดเดือนโดยไม่รอการลงโทษ จากการปราศรัยในการชุมนุมโดยสงบเพื่อประชาธิปไตยเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2563 ได้รับการประกันตัวและไม่ได้ถูกจำคุกในขณะนี้ ศาลเห็นว่าการเรียกร้องให้แก้ไขมาตรา 112 โดยอ้างอิงข้อเสนอแนะของผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงออก อยู่นอกขอบเขตการวิพากษ์วิจารณ์ที่ชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาผู้เชี่ยวชาญของสหประชาชาติแสดงความกังวลว่าคำพิพากษานี้ลงโทษการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **มูลนิธิมนุษยะ, กลุ่ม (GIRLxGIRL), มูลนิธิยังไพรด์, กลุ่มโมกหลวงริมน้ำ, กลุ่มบุรีรัมย์ปลดแอก, มูลนิธิทำทาง, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม, สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ, มูลนิธิอาจารย์ฮัจยีสุหลง อับดุลกอเดร์ โต๊ะมีนา, เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ (JASAD), มูลนิธิตานะห์ กีตา (Tanah Kita Foundation), เดอะฮูแมน (The HOOMAN), เดอะ ปาตานี (The Patani), องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนปาตานี (HAP)**

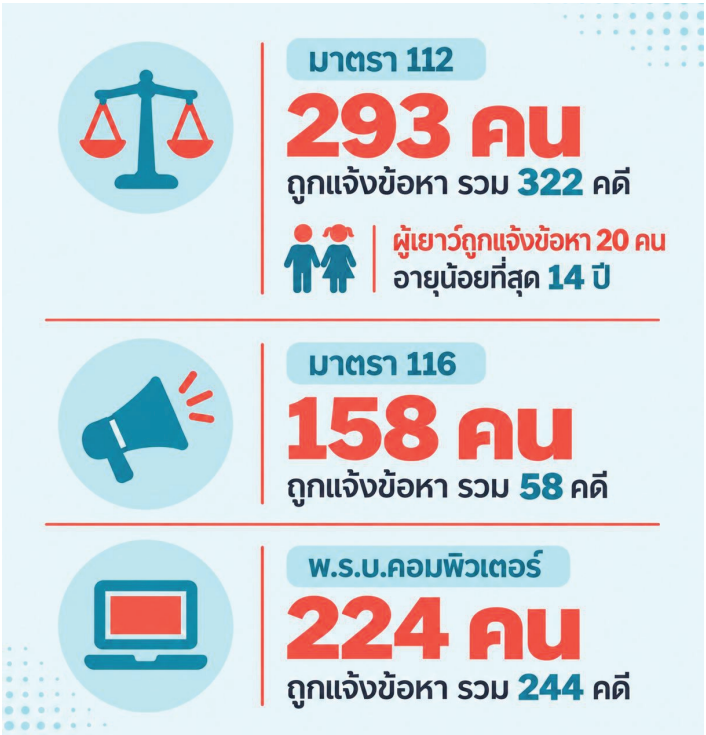
สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

มาตรา 112 (หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ) ยังคงมีโทษจำคุก 3 ถึง 15 ปีต่อหนึ่งกรรม และถูกใช้กับเด็ก
มาตรา 112 ไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นหรือการลดหย่อนโทษสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก ระหว่างวันที่ 18 กรกฎาคม 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2569 มีบุคคลอย่างน้อย 293 คนถูกแจ้งข้อหาตามมาตรา 112 ใน 322 คดี ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2563 มีอย่างน้อย 20 คนที่ถูกแจ้งข้อหาตามมาตรา 112 เป็นผู้เยาว์ โดยผู้ที่อายุน้อยที่สุดมีอายุ 14 ปีในขณะที่ถูกแจ้งข้อหา

มาตรา 116 (ยุยงปลุกปั่น) ถูกใช้กับกิจกรรมทางการเมืองหลากหลายรูปแบบ
ระหว่างวันที่ 18 กรกฎาคม 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2569 มีบุคคลอย่างน้อย 158 คนถูกแจ้งข้อหาตามมาตรา 116 ใน 58 คดี ข้อหายุยงปลุกปั่นถูกใช้กับผู้จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม รวมถึงบุคคลเก้าคนที่ถูกดำเนินคดีหลังงานรวมตัวทางวัฒนธรรม Melayu Raya ที่จังหวัดปัตตานีเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2565 และใช้กับผู้จัดการชุมนุมทั้งในภาคใต้และภาคเหนือ

พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ถูกใช้เพื่อขยายการเอาผิดอาญาไปถึงการแสดงออกออนไลน์
ระหว่างวันที่ 18 กรกฎาคม 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2569 มีบุคคลอย่างน้อย 224 คนถูกแจ้งข้อหาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์) ใน 244 คดี มาตรา 14 ถูกนำมาใช้กับการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์ทางออนไลน์โดยเฉพาะ และถูกใช้ร่วมกับมาตรา 112 และมาตรา 116 เพื่อเพิ่มข้อหากับจำเลยแต่ละราย

ความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญายังคงเอื้อให้เกิดการฟ้องปิดปากต่อนักข่าว นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และชุมชน
ความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญาตามมาตรา 326 ถึง 333 แห่งประมวลกฎหมายอาญายังไม่ถูกยกเลิก ทั้งที่มีข้อเสนอแนะรอบที่ 3 ให้ยกเลิก มาตรา 161/1 และ 165/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกลไกกลั่นกรองการฟ้องปิดปากของศาลในขอบเขตแคบ ยังถูกนำไปใช้อย่างไม่สม่ำเสมอ และยังไม่มีการเผยแพร่สถิติการใช้อย่างครบถ้วน

การเรียกร้องให้ปฏิรูปมาตรา 112 กลับนำไปสู่โทษจำคุก เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2569 **พิมพ์สิริ เพชรน้ำรอบ (มุก)** ถูกพิพากษาจำคุกสองปีแปดเดือนโดยไม่รอการลงโทษ จากการปราศรัยในการชุมนุมโดยสงบเพื่อประชาธิปไตยเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2563 ได้รับการประกันตัวและไม่ได้ถูกจำคุกในขณะนี้ ศาลเห็นว่าการเรียกร้องให้แก้ไขมาตรา 112 โดยอ้างอิงข้อเสนอแนะของผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงออก อยู่นอกขอบเขตการวิพากษ์วิจารณ์ที่ชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาผู้เชี่ยวชาญของสหประชาชาติแสดงความกังวลว่าคำพิพากษานี้ลงโทษการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ

การดำเนินคดีมาตรา 112 ซ้ำๆ อาจเปลี่ยนการแสดงออกทางการเมืองให้กลายเป็นโทษจำคุกหลายสิบปี อานนท์ นำภา ทนายความสิทธิมนุษยชน ต้องเผชิญ 14 คดีตามมาตรา 112 ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการปราศรัยในการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยช่วงปี 2563–2564 ภายในเดือนกรกฎาคม 2569 ถูกพิพากษาว่ามีความผิดแล้ว 11 คดี โทษจำคุกสะสมรวม 31 ปี 9 เดือน 20 วัน ถูกคุมขังต่อเนื่องตั้งแต่วันที่ **26 กันยายน 2566** และถูกปฏิเสธการประกันตัวซ้ำแล้วซ้ำอีก ในปี 2567 คณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการ (UN WGAD) ระบุว่าการควบคุมตัวเป็นไปโดยพลการ และเรียกร้องให้ปล่อยตัวทันทีพร้อมการชดเชยเยียวยา

การดำเนินคดีมาตรา 112 ต่อผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเฟมินิสต์ แทนฤทัย แท่นรัตน์ (พิมพ์) พิมพ์ ผู้หญิงควีร์ (queer) นักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากกลุ่มเยาวชน Mokeluang Rimnam และเจ้าหน้าที่คุ้มครอง (Protection Associate) ของมูลนิธิมานุษยะ ถูกดำเนินคดีจากการปราศรัยในการชุมนุม "Respect My Vote" เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2566 เรียกร้องให้ ส.ส. เคารพผลการเลือกตั้ง พิมพ์ยังเล่าถึงการถูกสอดส่อง หมายจับ และการบุกค้นบ้านของครอบครัว ซึ่งเจ้าหน้าที่บอกพ่อแม่ให้ทำให้ "เป็นเด็กดี" เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2568 ศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 112 จำคุกหนึ่งปีหกเดือน รอการลงโทษสองปี พร้อมคุมความประพฤติและบริการสังคม พิมพ์ ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมความประพฤติครบในเดือนเมษายน 2569 และคดีสิ้นสุดแล้ว ประสบการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าการดำเนินคดีจากการแสดงออกทางการเมืองอาจมาพร้อมการข่มขู่บนฐานเพศสภาพที่ขยายไปถึงครอบครัวของนักปกป้องสิทธิ

การดำเนินคดีมาตรา 112 ขยายไปถึงผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้ง

รักชนก ศรีนอก (ไอซ์) ถูกพิพากษาจำคุกหกปีในเดือนธันวาคม 2566 ตามมาตรา 112 และพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ จากโพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์สองโพสต์ โพสต์หนึ่งเกี่ยวกับบริษัทที่เชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์และการผลิตวัคซีนโควิด-19 ได้รับการประกันตัวหลังคำพิพากษา

ชลธิชา แจ้งเร็ว (ลูกเกด) ถูกพิพากษาจำคุกสองปีจากการปราศรัยในการชุมนุมโดยสงบเมื่อเดือนกันยายน 2564 ซึ่งเรียกร้องให้ปล่อยนักโทษทางการเมืองและวิจารณ์กฎหมายเกี่ยวกับพระราชอำนาจและทรัพย์สิน ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนในเดือนกันยายน 2568 ได้รับการประกันตัวระหว่างอุทธรณ์ต่อไป

ปิยรัฐ จงเทพ (โตโต้) ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 หลายคดีที่มีผลต่างกัน ในเดือนมีนาคม 2569 ศาลจังหวัดอุบลราชธานียกฟ้องคดีปราศรัยเมื่อปี 2563 เรื่องพระราชอำนาจและกองทัพ โดยเห็นว่าเป็นการแสดงความเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจรัฐและที่มาของรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2569 ในอีกคดีหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับป้ายผ้าวิจารณ์นโยบายวัคซีนโควิด-19 ของรัฐบาล ศาลอุทธรณ์กลับคำพิพากษายกฟ้องของศาลชั้นต้น และพิพากษาจำคุกสามปีตามมาตรา 112 ได้รับการประกันตัวระหว่างอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **มูลนิธิมนุษยะ, กลุ่ม (GIRLxGIRL), มูลนิธิยังไพรด์, กลุ่มโมกหลวงริมน้ำ, กลุ่มบุรีรัมย์ปลดแอก, มูลนิธิทำทาง, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม, สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ, มูลนิธิอาจารย์ฮัจยีสุหลง อับดุลกอเดร์ โต๊ะมีนา, เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ (JASAD), มูลนิธิตานะห์ กีตา (Tanah Kita Foundation), เดอะฮูแมน (The HOOMAN), เดอะ ปาตานี (The Patani), องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนปาตานี (HAP)**

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

นักกิจกรรมเยาวชน เนติพร เสน่ห์สังคม หรือ “บุ้ง”

บุ้งเป็นแกนนำกลุ่มทะลุวัง ซึ่งเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย เธอถูกดำเนินคดีตามมาตรา 112 และเสียชีวิตขณะถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หลังอดอาหารประท้วงเป็นเวลานาน

ภาพ: อดิราช ตู้มลามูล (Adirach Toumlamoon) | 31 ตุลาคม 2564

การเสนอปฏิรูปมาตรา 112 ทำให้ผู้แทนราษฎรเสี่ยงถูกตัดสิทธิทางการเมืองตลอดชีวิต มีวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2569 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีมติว่าอดีต ส.ส. พรรคก้าวไกล 44 คนฝ่าฝืนจริยธรรมร้ายแรง จากการร่วมกันเสนอร่างกฎหมายแก้ไขมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2569 แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของศาลฎีการับคดีไว้พิจารณา ในจำนวน 44 คนนี้มี ส.ส. ที่ยังดำรงตำแหน่ง 10 คน หากศาลมีคำวินิจฉัยเป็นโทษ อาจถูกตัดสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิต กระบวนการนี้ทำให้ผู้แทนราษฎรเสี่ยงสูญเสียสิทธิทางการเมือง เพียงเพราะพยายามปฏิรูปกฎหมายผ่านรัฐสภา

เนติพร เสน่ห์สังคม (บุ้ง) เสียชีวิตขณะถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี เนติพร นักกิจกรรมวัย 28 ปี ซึ่งถูกแจ้งข้อหามาตรา 112 จากการทำโพลสำรวจความเห็นสาธารณะเรื่องขบวนเสด็จ ถูกส่งตัวกลับเข้าเรือนจำเมื่อวันที่ **26 มกราคม 2567** หลังถูกเพิกถอนการประกันตัว จึงเริ่มอดอาหารประท้วงการคุมขังและการไม่ได้รับการประกันตัวของผู้ต้องขังทางการเมืองรายอื่น และเสียชีวิตเมื่อวันที่ **14 พฤษภาคม 2567** ขณะยังถูกคุมขัง การเสียชีวิตนี้สะท้อนผลร้ายแรงของการคุมขังระหว่างพิจารณาคดีที่มีต่อผู้ถูกดำเนินคดีจากการแสดงออกทางการเมือง และตอกย้ำความจำเป็นที่ต้องสอบสวนการเสียชีวิตในที่คุมขังอย่างเป็นอิสระและมีประสิทธิผล

ความท้าทายที่ 2: การเอาผิดอาญา ความรุนแรง และการปราบปรามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เป็นเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนยังคงเผชิญการดำเนินคดีอาญาและการข่มขู่จากการใช้สิทธิในการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ไม่ได้กำหนดมาตรการคุ้มครองเฉพาะสำหรับเด็กที่เข้าร่วมการชุมนุม

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ไม่ได้คุ้มครองสิทธิของเด็กในการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบไว้อย่างชัดแจ้ง ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่อ้างอำนาจตามกฎหมายคุ้มครองเด็กเพื่อห้ามเด็กเข้าร่วมการชุมนุม โดยมองว่าการเข้าร่วมเป็นพฤติกรรม "เสี่ยง" ไม่ใช่การใช้สิทธิของเด็ก

เด็กยังถูกดำเนินคดีตาม**มาตรา 112 และมาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา** จากการแสดงออกทางการเมือง ทั้งสองมาตราไม่มีข้อยกเว้นหรือการลดโทษสำหรับเด็กโดยเฉพาะ แม้จะมีกฎเกณฑ์ตามอายุและมาตรการคุ้มครองของระบบยุติธรรมเด็กและเยาวชนโ ยทั่วไป แต่การนำเด็กเข้าสู่กระบวนการอาญาจากการแสดงออกทางการเมืองโดยสงบก็สร้า ความเสียหายได้ และทำให้เด็กไม่กล้าใช้สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตาม**อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก**

เด็กและเยาวชนรายงานอุปสรรคร้ายแรงต่อการแสดงออก การชุมนุม และการรวมกลุ่ม จากการสำรวจโดยเพื่อนวัยเดียวกันซึ่งออกแบบโดยเด็กและเยาวชนจาก 13 กลุ่มและองค์กรทั่วประเทศ ดำเนินการระหว่างวันที่ 15 ธันวาคม 2568 ถึง 8 กุมภาพันธ์ 2569 ร้อยละ 52 ของผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าการแสดงความเห็นหรือรณรงค์เพื่อสิทธิเป็นเรื่องยาก ร้อยละ 61 รายงานอุปสรรคต่อการชุมนุมและการรวมกลุ่ม และร้อยละ 45 ระบุว่าผู้ใหญ่ห้ามไม่ให้แสดงความเห็นต่อประเด็นสังคมหรือการเมือง ในกลุ่มผู้ที่รายงานว่าถูกขัดขวาง ร้อยละ 93 รู้สึกว่าการแสดงความเห็นเป็นเรื่องยากหรือไม่มีใครรับฟัง และร้อยละ 60 ระบุว่าข้อจำกัดเกิดจากความกังวลของผู้ใหญ่เกี่ยวกับผลกระทบต่อครอบครัวหรือสถานศึกษา การสำรวจได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์และได้รับความยินยอม 63 ชุด เป็นเด็กนักกิจกรรม 51 คน และผู้ปกครองหรือผู้ดูแล 12 คน

เด็กนักปกป้องสิทธิถูกคุมขัง 51 วันตามมาตรา 112
ธนลภย์ (หยก) อายุ 14 ปีเมื่อเข้าร่วมการชุมนุมในเดือนตุลาคม 2565 และอายุ 15 ปีเมื่อตำรวจจับกุมตัวเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2566 ตามมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ถูกควบคุมตัวระหว่างพิจารณาคดี 51 วันที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปรานี ก่อนได้รับการปล่อยตัวเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2566 การดำเนินคดีและการคุมขังทำให้การเรียนหยุดชะงัก ต่อมาเผชิญอุปสรรคในการกลับเข้าเรียน ขณะที่ยังคงรณรงค์เพื่อเสรีภาพในการแสดงออกของนักเรียน กรณีของหยก แสดงให้เห็นความเสียหายเมื่อเด็กถูกดึงเข้าสู่กระบวนการอาญาจากการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับพันธกรณีของประเทศไทยตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมถึงสิทธิในการแสดงออก เสรีภาพ และการศึกษา

การควบคุมตัวเด็กอายุ 17 ปีในจังหวัดนราธิวาสเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2569
เด็กอายุ 17 ปีถูกควบคุมตัวที่บ้านในจังหวัดนราธิวาสเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2569 โดยยานพาหนะของกองกำลังความมั่นคงประมาณ 11 คัน ไม่นานหลังกลับจากโรงเรียน ด้วยข้อสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับเหตุระเบิด กรณีนี้แสดงให้เห็นการใช้อำนาจของกองกำลังความมั่นคงต่อเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไม่ได้สัดส่วน และการไม่ปฏิบัติตามหลักการที่ว่าการจำกัดเสรีภาพของเด็กต้องเป็นมาตรการสุดท้าย

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **มูลนิธิมนุษยะ, กลุ่ม (GIRLxGIRL), มูลนิธิยังไพรด์, กลุ่มโมกหลวงริมน้ำ, กลุ่มบุรีรัมย์ปลดแอก, มูลนิธิทำทาง, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, มูลนิธิศูนย์หนายความมุสลิม, สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ, มูลนิธิอาจารย์ฮัจยีสุหลง อับดุลกอเดร์ โต๊ะมีนา, เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ (JASAD), มูลนิธิตานะห์ กีตา (Tanah Kita Foundation), เดอะฮูแมน (The HOOMAN), เดอะ ปาตานี (The Patani), องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนปาตานี (HAP)**

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

นักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เป็นเด็กขาดการคุ้มครองทางกฎหมายโดยเฉพาะ ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงเด็กและเยาวชนที่ปกป้องสิทธิ ในการสำรวจที่นำโดยเด็ก ร้อยละ 69 ของผู้ตอบเรียกร้องให้มีกฎหมายคุ้มครองเด็กนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และร้อยละ 66 เรียกร้องให้บรรจุการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชนในหลักสูตรโรงเรียน เมื่อถามว่าจะพึ่งใครได้เมื่อต้องการความช่วยเหลือ ร้อยละ 32.35 จัดอันดับหน่วยงานของรัฐและรัฐบาลไว้ท้ายสุด ผลนี้ชี้ให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนในกลุ่มตัวอย่างขาดความเชื่อมั่นต่อกลไกคุ้มครองของรัฐ

ความท้าทายที่ 3: การปราบปรามการชุมนุมโดยสงบด้วยความรุนแรง การฟ้องปิดปาก และการปฏิเสธการประกันตัวอย่างต่อเนื่อง

การสิ้นสุดของมาตรการฉุกเฉินไม่ได้ทำให้การดำเนินคดีผู้ชุมนุมโดยสงบยุติลง สถานการณ์ฉุกเฉินอย่างร้ายแรงในกรุงเทพมหานครถูกยกเลิกในเดือนตุลาคม 2563 และการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินโควิด-19 ทั่วประเทศสิ้นสุดลงในเดือนกันยายน 2565

อย่างไรก็ตามการดำเนินคดีจากการชุมนุมภายใต้มาตรการเหล่านั้นยังดำเนินต่อไป ควบคู่กับการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และกฎหมายอื่น นอกจากนี้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ยังมีผลบังคับใช้ในบางอำเภอที่กำหนดของจังหวัดชายแดนภาคใต้
การใช้กำลังเกินกว่าเหตุต่อผู้ชุมนุมในช่วงปี 2563–2564 ที่มีการบันทึกไว้ ยังไม่นำไปสู่การรับผิดชอบอย่างเพียงพอ ขณะที่การปฏิเสธการประกันตัวซ้ำๆ ทำให้การคุมขังในคดีที่มีความอ่อนไหวทางการเมืองยืดเยื้อต่อไป

สวย หาญทะเล นักปกป้องสิทธิมนุษยชนหญิงชนเผ่าพื้นเมืองจากชุมชนชาวเลอูรักลาโว้ย

สวยต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิในที่ดินและวิถีชีวิตของชุมชนชาวเลมาเป็นเวลาหลายปี ขณะเดียวกัน เธอเองก็ต้องเผชิญกับการดำเนินคดีที่ยืดเยื้อจากข้อพิพาทเรื่องที่ดิน

นักปกป้องสิทธิเจ็ดคนถูกฟ้องปิดปากจากการประท้วงมาตรการเกี่ยวกับป่าที่กระทบชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2568 ตัวแทนชุมชนและนักปกป้องสิทธิเจ็ดคนเข้าร่วมการชุมนุมโดยสงบหน้าทำเนียบรัฐบาล เรียกร้องให้แก้ไขมาตรการอนุรักษ์ที่กระทบสิทธิในที่ดินป่า ทั้งเจ็ดถูกแจ้งข้อกล่าวหาตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ว่าชุมนุมในระยะ 50 เมตรจากทำเนียบรัฐบาล และถูกเรียกไปพบตำรวจเพื่อรับทราบข้อกล่าวหาเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568 เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2569 ศาลแขวงดุสิตยุติคดีตามพระราชบัญญัติสร้างเสริมสังคมสันติสุข พ.ศ. 2569

สลวย หาญทะเล และนักปกป้องสิทธิชาวเลอีกสี่คนชนะคดีหลังถูกฟ้องปิดปากเรื่องที่ดินบรรพบุรุษมาหลายปี สลวย หาญทะเล ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชาวเลซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมือง และสมาชิกเครือข่ายผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (Indigenous Women's Network of Thailand) ถูกฟ้องขับไล่จากที่ดินที่ครอบครัวอาศัยอยู่มาหลายชั่วอายุคน เล่าว่าต้องขายเรือเพื่อนำเงินมาสู้คดี ภายในเดือนกรกฎาคม 2569 ศาลฎีกายกฟ้องคดีที่ฟ้อง สลวย และนักปกป้องสิทธิอีกสี่คน และสั่งคืนค่าธรรมเนียมศาลอุทธรณ์ ชัยชนะนี้ไม่ได้ยุติข้อพิพาทที่ดินในวงกว้างบนเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งชุมชนชาวเลยังเผชิญการฟ้องคดี การแย่งชิงที่ดิน การถูกปิดกั้นทางเข้าสู่แหล่งประมงดั้งเดิม และการพัฒนาที่คุกคามสิทธิ วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนชาวเล

ไม่มีการสอบสวนอย่างเป็นอิสระต่อความรุนแรงที่กระทำต่อผู้ชุมนุมในช่วงปี 2563–2564 Crisis Evidence Lab ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชันแนล ตรวจสอบยืนยันวิดีโอ 87 รายการที่แสดงความรุนแรงของตำรวจระหว่างการชุมนุม และบันทึกภาพเจ้าหน้าที่ยิงกระสุนยางในระยะใกล้ เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2564 ธนัตถ์ ธนากิจอำนวย (นัท) ได้รับบาดเจ็บระหว่างการชุมนุมจนตาขวาบอดถาวร ในอีกเหตุการณ์หนึ่งเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2564 เด็กสามคนถูกยิงด้วยกระสุนจริงใกล้ สน.ดินแดง วาฤทธิ์ สมน้อย อายุ 15 ปี เสียชีวิตจากบาดแผลเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2564 ต่อมามีการฟ้องบุคคลทั่วไปรายหนึ่งในข้อหาฆ่าวาฤทธิ์ แต่กระบวนการล่าช้า เพราะตำรวจไม่ส่งพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการร้องขอซ้ำแล้วซ้ำอีก ความรุนแรงของตำรวจและความล้มเหลวในการคุ้มครองผู้ชุมนุมที่มีการบันทึกไว้ตอกย้ำความจำเป็นต้องมีการสอบสวนที่เป็นอิสระและการรับผิดชอบ

นักกิจกรรมและทนายความสิทธิมนุษยชนยังคงถูกปฏิเสธการประกันตัวในคดีที่อ่อนไหวทางการเมือง ศาลปฏิเสธการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ถูกดำเนินคดีจากการแสดงออกหรือการชุมนุมทางการเมืองซ้ำๆ ทำให้บางคนถูกคุมขังต่อไป ขณะที่การพิจารณาหรืออุทธรณ์ยังไม่สิ้นสุด ในเดือนสิงหาคม 2569 ศาลปฏิเสธคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องขังทางการเมืองเจ็ดคน ได้แก่ อรรถพล บัวพัฒน์ ณวรรษ เลี้ยงวัฒนา จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา (ไผ่) และ ฟ้า พรหมศร ในคดีมาตรา 112 เอกชัย หงส์กังวาน และสุรนัฐ แป้นประเสริฐ ในคดีมาตรา 110 และ ณัฐพล เหล็กแย้ม (แบงค์) ในคดีเผารถตำรวจ การปฏิเสธประกันตัวซ้ำๆ ทำให้การคุมขังยืดเยื้อ และสร้างแรงกดดันต่อจำเลยที่พยายามใช้สิทธิในเสรีภาพการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย มูลนิธิมนุษยะ, กลุ่ม (GIRLxGIRL), มูลนิธิยังไพรด์, กลุ่มโมกหลวงริมน้ำ, กลุ่มบุรีรัมย์ปลดแอก, มูลนิธิทำทาง, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม, สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ, มูลนิธิอาจารย์ฮัจยีสุหลง อับดุลกอเดร์ โต๊ะมีนา, เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ (JASAD), มูลนิธิตานะห์ กีตา (Tanah Kita Foundation), เดอะฮูแมน (The HOOMAN), เดอะ ปาตานี (The Patani), องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนปาตานี (HAP)

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต

ความท้าทายที่ 4: การไม่มีกฎหมายต่อต้านการฟ้องปิดปากที่ครอบคลุมและมาตรการคุ้มครองทางวิธีพิจารณาที่ไม่มีประสิทธิผล

ประเทศไทยยังไม่มีการคุ้มครองทางกฎหมายที่ครอบคลุมและมีประสิทธิผลต่อการฟ้องปิดปาก Protection International บันทึก **คดี SLAPP 595 คดีต่อผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักปกป้องสิทธิอื่นๆ ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2557 ถึงกุมภาพันธ์ 2568**

Thai PBS World รายงานในเดือนพฤษภาคม 2569 ว่าประเทศไทยมีจำนวนคดี SLAPP ที่ถูกฟ้องต่อปีสูงที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน

การศึกษาที่เน้นคดีเกี่ยวกับธุรกิจแสดงให้เห็นว่า SLAPP ถูกใช้ต่อผู้ที่ตั้งข้อกังวลต่อการดำเนินงานของบริษัท การศึกษาของ UNDP ตรวจสอบ 109 คดีในประเทศไทยระหว่างปี 2540 ถึง 2565 ในบริบทธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ส่วนในชุดข้อมูลระดับโลกอีกชุดที่ครอบคลุมปี 2558 ถึง 2567 ศูนย์ข้อมูลธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (Business & Human Rights Resource Centre) บันทึก 54 คดีในประเทศไทยที่ผู้กระทำการภาคเอกชนฟ้องหรือริเริ่มต่อนักปกป้องสิทธิที่ตั้งข้อกังวลเกี่ยวกับธุรกิจ ซึ่งเป็นหนึ่งในจำนวนสูงสุดรายประเทศในชุดข้อมูลนั้น

มาตรการคุ้มครองที่มีอยู่ยังกระจัดกระจาย มาตรา 161/1 และ 165/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปิดช่องจำกัดในการโต้แย้งการฟ้องคดีอาญาโดยราษฎรที่เป็นการกลั่นแกล้ง ขณะที่ **มาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561** คุ้มครองผู้ให้ข้อมูลหรือเป็นพยานต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยสุจริต

แนวทางที่ประธานศาลฎีกาออกในเดือนพฤษภาคม 2569 ชี้แจงว่าผู้พิพากษาอาจยกฟ้องคดีอาญาที่ราษฎรฟ้องโดยไม่สุจริตได้เมื่อใด รวมถึงคดีที่ฟ้องเพื่อตอบโต้การรณรงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ แนวทางนี้มีผลทางกฎหมายจำกัดและไม่ขยายมาตรการคุ้มครองไปถึงคดีแพ่งหรือการดำเนินคดีโดยรัฐ ยังไม่มีการตรากฎหมายต่อต้านการฟ้องปิดปากที่ครอบคลุม

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักข่าว และผู้นำชุมชนยังคงแบกรับต้นทุนทางการเงิน อาชีพ และส่วนตัว แม้คดีจะถูกยกฟ้องในที่สุด การคุ้มครองที่มีประสิทธิผลต้องมีวิธียุติกระบวนการที่มิชอบตั้งแต่ระยะแรก และเยียวยาความเสียหายที่จำเลยต้องรับขณะต่อสู้คดี

มาตรการคุ้มครองจากการฟ้องปิดปากของประเทศไทยที่มีอยู่ไม่สามารถหยุดคดีที่มิชอบได้ตั้งแต่ระยะแรก บทบัญญัติสองมาตราที่เพิ่มเข้าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี 2562 ให้การคุ้มครองอย่างจำกัด มาตรา 161/1 ให้ศาลยกฟ้องคดีอาญาที่ราษฎรฟ้องโดยไม่สุจริต รวมถึงคดีที่ฟ้องเพื่อกลั่นแกล้งจำเลย มาตรา 165/2 ให้จำเลยแถลงข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และนำพยานหลักฐานเสนอในการไต่สวนมูลฟ้อง เพื่อให้ศาลพิจารณาว่าคำฟ้องมีมูลเพียงพอจะดำเนินคดีต่อหรือไม่ ทั้งสองมาตราไม่ครอบคลุมคดีแพ่ง มาตรา 161/1 ไม่ใช้กับคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และการไต่สวนมูลฟ้องไม่ใช่ขั้นตอนบังคับในคดีเหล่านั้น จึงจำกัดการเข้าถึงมาตรา 165/2 การศึกษาของ TrialWatch ที่เผยแพร่ในเดือนกันยายน 2567 ตรวจสอบคดีหมิ่นประมาททางอาญา 36 คดีที่ระบุว่าเป็น SLAPP ระหว่างปี 2562 ถึง 2566 พบว่าจำเลยอ้างมาตรา 161/1 ในร้อยละ 32 ของคดีที่เข้าเงื่อนไข แต่ไม่มีคดีใดถูกยกฟ้องด้วยเหตุนี้ จำเลยจึงยังคงแบกรับภาระจากกระบวนการที่ยืดเยื้อ ทั้งที่มีมาตรการซึ่งมีเจตนาหยุดคดีที่มิชอบตั้งแต่ระยะแรก

แนวทางของศาลในเดือนพฤษภาคม 2569 ยังเหลือช่องว่างสำคัญด้านการต่อต้านการฟ้องปิดปาก ข้อเสนอแนะที่ประธานศาลฎีกาออกชี้แจงปัจจัยที่ผู้พิพากษาอาจพิจารณาในการวินิจฉัยว่าการฟ้องคดีอาญาโดยราษฎรเป็นการฟ้องโดยไม่สุจริตหรือไม่ รวมถึงการที่คดีนั้นมุ่งเป้าไปที่การรณรงค์ในประเด็นที่เป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่ และชี้แจงว่าศาลอาจยกฟ้องคดีดังกล่าวตั้งแต่ระยะแรกตามมาตรา 161/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเมื่อใด แนวทางนี้ไม่มีผลเป็นกฎหมายและยังผูกกับมาตรา 161/1 จึงไม่ขยายการคุ้มครองไปถึงคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

ข้อเสนอปฏิรูปกฎหมายต่อต้านการฟ้องปิดปากที่เสนออยู่ยังไม่ครอบคลุมกฎหมายทั้งหมดที่ถูกใช้เป็นอาวุธต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ร่างของกระทรวงยุติธรรมเสนอขั้นตอนกลั่นกรองคดีแพ่งและคดีอาญาที่มิชอบ แต่การปฏิรูปเชิงสาระมุ่งที่ความผิดฐานหมิ่นประมาท ในทางปฏิบัติ นักปกป้องสิทธิยังถูกฟ้องปิดปากผ่านมาตรา 110, 112, 116, 209 และ 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เมื่อบทบัญญัติเหล่านี้ถูกใช้เพื่อปิดปากการรณรงค์หรือคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรม กฎหมายต่อต้านการฟ้องปิดปากที่มีประสิทธิผลต้องคุ้มครองนักปกป้องสิทธิจากกฎหมายทั้งหมดที่ถูกใช้ต่อพวกเขา และทำให้ยุติกระบวนการที่มิชอบได้ตั้งแต่ระยะแรก นอกจากนี้ การรับฟังความคิดเห็นร่างกฎหมายเมื่อเดือนมีนาคม–เมษายน 2568 มีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ตอบส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 92 ขณะที่องค์กรภาคประชาสังคมมีร้อยละ 2.60

ขนาดของการฟ้องคดีที่มิชอบแสดงให้เห็นข้อจำกัดของกรอบที่มีอยู่ ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2557 ถึงกุมภาพันธ์ 2568 มีการบันทึกคดี SLAPP 595 คดีที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนใน 13 ประเภทความผิด โดยมีนักปกป้องสิทธิอย่างน้อยสองคนต่อเดือนที่ถูกคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรม การที่คดีเหล่านี้ยังเกิดต่อเนื่องและมีขนาดใหญ่แสดงให้เห็นว่ามาตรการคุ้มครองทางวิธีพิจารณาแบบปะติดปะต่อไม่สามารถให้การคุ้มครองที่มีประสิทธิผลต่อการฟ้องปิดปากได้

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **มูลนิธิมนุษยะ, กลุ่ม (GIRLxGIRL), มูลนิธิยังโพรด์, กลุ่มโมกหลวงริมน้ำ, กลุ่มบุรีรัมย์ปลดแอก, มูลนิธิทำทาง, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม, สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ, มูลนิธิอาจารย์ฮัจยีสุหลง อับดุลกอเดร์ โต๊ะมีนา, เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ (JASAD), มูลนิธิตานห์ กีตา (Tanah Kita Foundation), เดอะฮูแมน (The HOOMAN), เดอะ ปาตานี (The Patani), องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนปาตานี (HAP)**

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

1. ต่อความท้าทายที่ 1: การใช้กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ยุยงปลุกปั่น ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และหมิ่นประมาทเป็นอาวุธ

1.1 แก้ไขหรือยกเลิกมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับข้อ 19 ของ ICCPR และความเห็นทั่วไปฉบับที่ 34 รวมถึงยกเลิกโทษจำคุก ให้ความจริงเป็นข้อต่อสู้ได้ ห้ามบุคคลที่สามเป็นผู้กล่าวหา และกำหนดข้อยกเว้นหรือการลดโทษอย่างชัดแจ้งสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก ตามข้อเสนอแนะรอบที่ 3 จากเบลเยียม แคนาดา เยอรมนี ไอซ์แลนด์ ลัตเวีย นอร์เวย์ สเปน และสหรัฐอเมริกา

1.2 แก้ไขหรือยกเลิกมาตรา 110 และ 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 14 แห่งพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เพื่อขจัดถ้อยคำที่กว้างเกินไปและคลุมเครือซึ่งเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ตีความตามอำเภอใจ และจำกัดนิยามความผิดให้สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

1.3 ยกเลิกความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญาโดยยกเลิกมาตรา 326 ถึง 333 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

1.4 ปล่อยตัวบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังเพียงเพราะใช้สิทธิในเสรีภาพการแสดงออกโดยสงบโดยทันทีและไม่มีเงื่อนไข ยุติการดำเนินคดีที่ค้างอยู่ทั้งหมด และให้การเยียวยาและชดเชยอย่างมีประสิทธิผล รวมถึงกรณีของเนติพร เสน่ห์สังคม (บุ้ง) และบุคคลอื่นที่เสียชีวิตหรือได้รับความเสียหายที่ไม่อาจย้อนคืนระหว่างถูกคุมขังก่อนพิจารณาคดี

2. ต่อความท้าทายที่ 2: การเอาผิดอาญา ความรุนแรง และการปราบปรามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เป็นเด็กและเยาวชน

2.1 ตรากฎหมายคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยมีบทบัญญัติเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชน รวมถึงโทษสำหรับการคุกคาม การข่มขู่ และการตอบโต้ ตามข้อเสนอแนะรอบที่ 3 ที่สหราชอาณาจักรเสนอและประเทศไทยรับไว้พิจารณา

2.2 แก้ไขพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิของเด็กในเสรีภาพการแสดงออก การชุมนุมโดยสงบ และการรวมกลุ่มอย่างชัดแจ้ง ตามข้อ 12, 13 และ 15 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

2.3 กำหนดข้อยกเว้นหรือการลดโทษอย่างชัดแจ้งสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กตามมาตรา 112 และ 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และรับประกันว่าจะไม่มีเด็กคนใดถูกดำเนินคดี คุมขัง หรือถูกลงโทษในรูปแบบอื่น จากการใช้สิทธิโดยสงบทั้งออนไลน์และออฟไลน์

2.4 ทำให้การศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ การรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วม และการไม่เลือกปฏิบัติ เป็นการศึกษาภาคบังคับในทุกระดับของการศึกษาภาคบังคับภายในสองปี และจัดการฝึกอบรมสิทธิมนุษยชนภาคบังคับอย่างต่อเนื่องเรื่องสิทธิเด็กแก่ครู หน่วยงานความมั่นคง และเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย พร้อมการประเมินผลต่อสาธารณะทุกปี

2.5 ยุติการใช้อำนาจของกองกำลังความมั่นคงต่อเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไม่ได้สัดส่วน รวมถึงการทบทวน แก้ไข หรือยกเลิกพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรโดยทันที ภายในสามปี

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
เอมิลี ปาลามี ประดิชิต (Emilie Palamy Pradichit) มูลนิธิมนุษยะ (Manushya Foundation) อีเมล: emilie@manushyafoundation.org

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

3. ต่อความท้าทายที่ 3: การปราบปรามการชุมนุมโดยสงบด้วยความรุนแรง การฟ้องปิดปาก และการปฏิเสธการประกันตัว

3.1 แก้ไขพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ให้สอดคล้องกับข้อ 21 ของ ICCPR และความเห็นทั่วไปฉบับที่ 37 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน งดเว้นการใช้กลไกตามพระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินแทนการกำกับดูแลการชุมนุมในยามปกติ และยุติการฟ้องปิดปากนักปกป้องสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง นักปกป้องสิ่งแวดล้อม และนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเป็นประจำตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ

3.2 จัดให้มีการสอบสวนที่เป็นอิสระ โปร่งใส และมีกรอบเวลาชัดเจน ต่อทุกกรณีที่ใช้กำลังถึงแก่ชีวิตหรือเกินกว่าเหตุต่อผู้ชุมนุม โดยเฉพาะในการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยช่วงปี 2563–2564 และดำเนินคดีผู้รับผิดชอบ

3.3 ยุติการปฏิเสธการประกันตัวเป็นประจำในคดีที่อ่อนไหวทางการเมือง สงวนการคุมขังก่อนพิจารณาคดีไว้เฉพาะคดีที่เข้าเกณฑ์ความจำเป็นและความได้สัดส่วนอย่างเคร่งครัดตามข้อ 9 ของ ICCPR และจัดให้ผู้ถูกคุมขังได้รับการดูแลสุขภาพอย่างเพียงพอ ตามข้อกำหนดขั้นต่ำมาตรฐานของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดเนลสัน แมนเดลา)

4. ต่อความท้าทายที่ 4: การไม่มีกฎหมายต่อต้านการฟ้องปิดปากที่ครอบคลุมและมาตรการคุ้มครองทางวิธีพิจารณาที่ไม่มีประสิทธิผล

4.1 ตามข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 ที่เบลเยียมเสนอ ตรากฎหมายต่อต้านการฟ้องปิดปากฉบับเฉพาะที่ครอบคลุมและคำนึงถึงเพศสภาพ ซึ่งครอบคลุมคดีแพ่งและคดีอาญาที่มิชอบ ให้ยกฟ้องได้ตั้งแต่ระยะแรก และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การเรียกคืนค่าใช้จ่าย และการเยียวยาที่มีประสิทธิผลแก่ผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายจากการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์สาธารณะ

4.2 ตามข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 สร้างหลักประกันว่าผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนสามารถใช้สิทธิในการแสดงออก การชุมนุมโดยสงบ และการรวมกลุ่มได้ โดยไม่ถูกแจ้งข้อหาอาญาหรือถูกตอบโต้จากการทำงานของตน สอบสวนการคุกคามและข่มขู่ต่อผู้หญิงนักปกป้องสิทธิ และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่เข้าถึงได้ การเยียวยาที่มีประสิทธิผลและการชดใช้เยียวยา รวมถึงผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองและผู้หญิงที่ปกป้องสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม แรงงาน และชุมชน

4.3 แก้ไขมาตรา 161/1 และ 165/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อกำหนดเกณฑ์และกรอบเวลาที่ชัดเจนในการระบุและยกฟ้องคำฟ้องที่มิชอบตั้งแต่ระยะแรกที่สุด กำหนดให้ศาลต้องให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยต่อคำร้องตามกฎหมายต่อต้านการฟ้องปิดปาก และขยายการกลั่นกรองที่มีประสิทธิผลไปถึงคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ รวมทั้งจัดให้มีการคุ้มครองให้ยกฟ้องตั้งแต่ระยะแรกในคดีแพ่งในลักษณะเดียวกัน

4.4 ปรับปรุงร่างกฎหมายต่อต้านการฟ้องปิดปากของกระทรวงยุติธรรมโดยรับฟังความเห็นอย่างมีความหมายจากผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักข่าว และชุมชนที่ได้รับผลกระทบ สร้างหลักประกันว่าการคุ้มครองใช้ได้เมื่อมาตรา 110, 112, 116, 209 หรือ 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 หรือบทบัญญัติอื่นถูกใช้เพื่อปิดปากงานสิทธิมนุษยชน แทนที่จะมุ่งปฏิรูปเชิงสาระเฉพาะความผิดฐานหมิ่นประมาท

SCAN HERE

สแกนเพื่ออ่าน**รายงานร่วมภาคประชาสังคมต่อกระบวนการ UPR ด้านสิทธิดิจิทัล** และเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกฎหมายที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปิดปากนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

SCAN HERE

สแกนเพื่ออ่าน**รายงานร่วมภาคประชาสังคมต่อกระบวนการ UPR ด้านความรับผิดของภาคธุรกิจ** และเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของประชาชน (SLAPPs) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
เอมิลี ปาลามี ประดิชิต (Emilie Palamy Pradichit) มูลนิธิมนุษยะ (Manushya Foundation) อีเมล: emilie@manushyafoundation.org

แหล่งอ้างอิง (References)

รายการอ้างอิงคงไว้ตามต้นฉบับภาษาอังกฤษเพื่อการตรวจสอบ

Human Rights Council, Report of the Working Group on the Universal Periodic Review: Thailand, A/HRC/49/17, 21 December 2021. https://docs.un.org/en/A/HRC/49/17

Fortify Rights, U.N. to Review Thailand's Human Rights Record in Fourth Cycle Review in November 2026, 11 June 2026. https://www.fortifyrights.org/tha-inv-2026-06-11/

OHCHR, Universal Periodic Review homepage. https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/upr-home

CEDAW Committee, Concluding observations on the eighth periodic report of Thailand, CEDAW/C/THA/CO/8, 10 July 2025. https://docs.un.org/en/CEDAW/C/THA/CO/8

UN Human Rights Committee, Concluding observations on the second periodic report of Thailand, CCPR/C/THA/CO/2, 25 April 2017. https://www.refworld.org/docid/591e9d914.html

UN Special Rapporteurs, Communication OL THA 2/2021 on the Draft NPO Law, 26 March 2021. https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownLoadPublicCommunicationFile?gId=26320

Manushya Foundation, GIRLxGIRL, Tamtang Foundation, Young Pride Foundation, Buriram Plod-Aek and the Thai CSOs Coalition for the UPR, Joint UPR Submission: Digital Rights in Thailand, submitted to the 53rd Session of the UPR Working Group, April 2026

Manushya Foundation et all., Techno-colonialism and the Gendered Crackdown: A Feminist: Report on Civic Space, Transnational Repression, and Digital Control in Thailand. Joint Civil Society CEDAW Shadow Report to be considered by the Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW) during its 91st Session (16 June - 4 July 2025), June 2025. Available at: https://www.manushyafoundation.org/cedaw-2025-report1-civicspace

Manushya Foundation, #IWD2025: Manushya's Woman of Courage: 'PIM' TANRUTHAI THANRUT, (8 march 2025), available at: https://www.manushyafoundation.org/post/iwd2025-manushya-s-woman-of-courage-pim-tanruthai-thanrut

Thai Lawyers for Human Rights (TLHR), Monthly statistics on political prosecutions in Thailand. https://tlhr2014.com/en

Thai Lawyers for Human Rights (TLHR), August 2026: the Peaceful Society Act comes into force but detainees who meet the criteria are still not released—Section 112 defendants go on entering prison, while the courts begin striking out pending cases, 10 September 2026. https://tlhr2014.com/en/archives/86251

UN Special Procedures, Allegation Letter to Thailand, AL THA 2/2026, 30 March 2026. https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownLoadPublicCommunicationFile?gId=30890
FIDH, Thailand: Conviction and prison sentences of four prominent pro-democracy activists on lèse-majesté charges, 20 February 2026. https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/thailand-conviction-and-prison-sentences-of-four-prominent-pro

Thai Lawyers for Human Rights (TLHR), ศาลอาญายกคำร้องประกันตัวครั้งที่ 11! 'ไผ่' จตุภัทร์ คดี ม.112 เหตุชุมนุม #19กันยากวงอำนาจคืนราษฎร ระบุไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิม แม้เพิ่งมีคำสั่งให้ยุติคดีข้อหาอื่นที่ได้รับนิรโทษกรรม, 22 September 2026. https://tlhr2014.com/archives/86785

Human Rights Watch, Thailand: Lawmaker Sentenced for 'Insulting Monarchy', 14 December 2023. https://www.hrw.org/news/2023/12/14/thailand-lawmaker-sentenced-insulting-monarchy
The Nation, Supreme Court accepts 44-MP case but lets 10 MPs stay on duty, 24 April 2026. https://www.nationthailand.com/news/politics/40065424

OMCT Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, Cross Cultural Foundation and Thai Lawyers for Human Rights, Thailand: Death in Detention of Pro-Democracy Activist Netiporn "Bung" Sanesangkhom, 16 May 2024. https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/thailand-death-in-detention-of-pro-democracy-activist-netiporn-bung

BBC, Jailed Thai Activist, 28, Dies After Hunger Strike, 14 May 2024. https://www.bbc.com/news/articles/c0v005j1j91o

Amnesty International, Child and Youth-led UPR Report, Joint Submission to the 53rd session of the UPR Working Group, 2-13 November 2026, available at: https://www.amnesty.or.th/wp-content/uploads/2026/09/Thailand_UPR4_JS_Child-and-Youth-led-Thailand-Submission.pdf

Indigenous Peoples Rights International, Silencing Voices: The Case of 11 Indigenous Rights and Forest Peoples' Defenders Charged in Thailand, 20 October 2025. https://iprights.org/2025/10/20/silencing-voices-the-case-of-11-indigenous-rights-and-forest-peoples-defenders-charged-in-thailand/

Manushya Foundation and the Thai CSOs Coalition for the UPR, Joint UPR Submission: Indigenous Peoples' Rights in Thailand, 53rd Session of the UPR Working Group (April 2026)
Manushya Foundation, Meet Saluai Hantale: An Indigenous Chao Lay defender SLAPPed for protecting her ancestral land, 5 May 2026. https://www.manushyafoundation.org/post/meet-saluai-hantale-an-indigenous-chao-lay-defender-slapped-for-protecting-her-ancestral-land

iLaw, Forest-community defenders occupy Government House, demanding revision of Royal Decrees and follow-up on six demands, 1 April 2025. https://www.ilaw.or.th/articles/51997
Amnesty International Thailand and Child Rights Connect (with 13 child and youth-led groups), Child and Youth-led UPR Report, Joint Submission to the 53rd Session of the UPR Working Group, April 2026.

Manushya Foundation and Coalition Partners, Joint UPR Submission: Corporate Accountability in Thailand, submitted to the 53rd Session of the UPR Working Group, April 2026.

Manushya Foundation and coalition partners, Joint UPR Submission: Indigenous Peoples' Land Rights in Thailand, April 2026.

IWAD-Manushya Foundation, Joint UPR Submission: Rights of Indigenous Women in Thailand, April 2026.

Manushya Foundation and coalition, CEDAW 2025 Shadow Reports 1 and 2, May 2025. https://www.manushyafoundation.org/cedaw-2025-report2-cacj

Manushya Foundation and SHero Youth Network with UFTD, SUT, The Ratsadon, UNME of Anarchy, Nisit Chula Party, ROOT, and Access Now, Thailand UPR III 2021 UPR Factsheet: Civic Space in Thailand #WhatsHappeningInThailand, 2021. https://www.manushyafoundation.org/advocacy-documents

The Standard, ความหวังที่ผู้หญิงและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจะได้รับการคุ้มครองในรัฐบาลนี้ เปรียบเหมือนดวงดาวหรืออุกกาบาต, (21 March 2025), available at: https://thestandard.co/human-rights-defenders-protection-challenges-thailand/?fbclid=IwY2xjawTtZVVwZG9mBWV4dG4DYWVtAjEwAGJyaWQRMVRWWIN0OUJGODdCcjQzWkFzcnRjBmFwcF9pZBAyMjIwMzkxNzg4MjAwODkyAAEeQJuLOHkgB32hTYPfeF6u_CQXu24oIlvO0hcipj_2fS8gNYHhfDSXVzmU-Nw_aem_IsSH1Z7p0tthdFHZBy4ybA

Manushya Foundation, "In her own words: Meet Yok—the youngest person charged with lèse-majesté in Thailand" (18 July 2023), available at: https://www.manushyafoundation.org/post/in-her-own-words-meet-yok-the-youngest-person-charged-with-l%C3%A8se-majest%C3%A9-in-thailand

Recommendations of the President of the Supreme Court concerning Bad-Faith Criminal Proceedings B.E. 2569 (2026), available at: https://bksmc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/iid/561143

The Central Legal Platform, Summary of Public Consultation on the Draft Act on the Prevention of Strategic Litigation to Suppress Public Participation (SLAPP), B.E. ...., (2025), available at: https://apig.law.go.th/dga-backoffice-api/dga-storage/uploads/2025-12-03-16:30:34

Clooney Foundation for Justice, Solving SLAPPs: Identifying and Addressing Gaps in Thailand's Anti-SLAPP Framework, September 2024. https://cfj.org/reports/solving-slapps-identifying-and-addressing-gaps-in-thailands-anti-slapp-framework/

Protection International, Resistance is Power: Strengthening Protection Mechanisms for Women Human Rights Defenders and Human Rights Defenders in Thailand (launched 20 March 2025), 595-case finding cited in Amnesty International Thailand, "ปัญหาคดีฟ้องปาก โจทย์สำคัญในการปฏิรูปธรรมาภิบาลไทย" ["SLAPP cases: A key challenge for reforming governance in Thailand"] (18 August 2026), available at: https://www.amnesty.or.th/news/2026/08/slapp-suits-a-critical-issue-in-reforming-thai-governance/

Thai PBS World, "New Thai court directive aims to curb abuse of SLAPP suits" (26 May 2026), available at: https://www.thaipbsworld.com/politics/new-thai-court-directive-aims-to-curb-abuse-of-defamation-lawsuits

United Nations Development Programme (UNDP), Laws and Measures Addressing Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPPs) in the Context of Business and Human Rights (27 June 2023)

Business & Human Rights Resource Centre, Defending rights and realising just economies: Human rights defenders and business (2015–2024) (2025), available at: https://www.business-humanrights.org/en/from-us/briefings/human-rights-defenders-and-business-10-year-analysis/defending-rights-and-realising-just-economies-human-rights-defenders-and-business-2015-2024/

iLaw, "การฟ้องปิดปาก (SLAPP) กับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองการมีส่วนร่วมของสาธารณะ" ["SLAPPs and legal measures to protect public participation"] (17 June 2026), available at: https://www.ilaw.or.th/articles/58234

International Commission of Jurists (ICJ), "Thailand: Supreme Court's Guidance on bad faith cases welcome, despite significant gaps" (2 June 2026), available at: https://www.icj.org/thailand-supreme-courts-guidance-on-bad-faith-cases-welcome-despite-significant-gaps/

International Commission of Jurists (ICJ), "Thailand: ICJ and Parliament call for legal safeguards against abusive lawsuits to protect human rights defenders and journalists" (20 October 2025), available at: https://www.icj.org/thailand-icj-and-parliament-call-for-legal-safeguards-against-abusive-lawsuits-to-protect-human-rights-defenders-and-journalists/

International Commission of Jurists, "Thailand: Supreme Court's Guidance on bad faith cases welcome, despite significant gaps" (2 June 2026), available at: https://www.icj.org/thailand-supreme-courts-guidance-on-bad-faith-cases-welcome-despite-significant-gaps/

Weerawong, Chinnavat & Partners Ltd., "Defamation & Reputation Management 2026: Thailand" (2026), available at: https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/defamation-reputation-management-2026/